

Magyar találmányok hasznosítása külföldön

A magyar találmányok már a múltban is jó hírnévre tettek szert külföldön. Találmányokat eddig is exportáltunk. Nehézséget jelentett azonban, hogy a találmányok külföldi hasznosításának eljárását nem szabályozták összefüggően, s a feladatkörök tisztázatlanok voltak.

Ezen a helyzeten hivatott segíteni a külkereskedelmi miniszter 38/1958. (Kk. E. 23.) sz. utasítása „a találmányok külföldi hasznosításáról”. Az utasítás elsősorban pontosan elhatárolja a hatásköröket, majd módszeresen foglalkozik az egész értékesítési eljárással, a hatósági engedély megszerzésével, az illetékes vállalat és a feltaláló között megkötendő szerződéssel — rendezi a költségviselés kérdését, intézkedik a befolyó jövedelem felosztásáról stb. A jogszabály célja, hogy elsősorban a feltalálókat, másodsorban a külkereskedelmi vállalatokat, végül az értékesítésben közreműködő külkereskedelmi és iparvállalati dolgozókat érdekeltté tegye a szabadalmak, találmányok, nem szabadalmaztatott gyártási eljárások külföldi értékesítésben, s ezzel szolgálja a népgazdaság érdekeit.

Az utasítás értelmében a feltaláló találmányait külföldön csak engedéllyel hasznosíthatják. Változatlanul érvényes a 220/1949. Korm. sz. rendelet, amely a külföldi hasznosítást a Találmányok Értékesítését Engedélyező Bizottság (TÉEB) engedélyéhez köti. A TÉEB-engedély megszerzése a LICENCIA feladata. Az újításokról és találmányokról szóló kormányrendelet 38/1957./27. § 3. bekezdése értelmében a feltaláló találmányát külföldön csak a külkereskedelmi miniszter által kijelölt szerv útján, az e szervvel kötött szerződés alapján hasznosíthatja. Fontos tudni hogy a külkereskedelmi miniszter erre a szerepre a külkereskedelmi vállalatokat jelölte ki, és pedig azt a vállalatot, amelynek a szóban forgó találmánnyal érintett áru kivitele, illetve behozatala a feladatkörébe tartozik. Abban az esetben, ha a találmány valamennyi külkereskedelmi vállalat feladatkörétől távol esik, vagy ha a jellegénél fogva a LICENCIA tevékenységi köréhez áll közelebb, a KKM a LICENCIA-t is kijelölheti külföldi hasznosításra.

A külkereskedelmi vállalat a feltalálóval szerződést köt és ebben meghatározza a hasznosítás módját, lehetőleg költség-előirányzat megállapításával. Rendezik a felek a költségek viselését, valamint a feltaláló részesedését a bevételből, a feltaláló jogait és kötelezettségeit (például: kiutazás, tanácsadás tapasztalatsere stb.). A költség-kérdés részletes elemzése a szerződésben annál is fontosabb, mert a feltalálói díj a költségekkel csökkentett bevétel után számítódik.

A külkereskedelmi vállalat a személyi tulajdonban lévő szabadalmak tekintetében is előlegezheti a találmány külföldi szabadalmaztatásával és a külföldön való hasznosítással kapcsolatban felmerülő összes költségeket.

Mi jut a feltalálónak? — vetődik fel a kérdés. Itt különbséget kell tenni állami tulajdonú (szerzői tanúsítványos) és személyi tulajdonú szabadalom között. Állami tulajdonú szabadalom esetében nem lehet eltérni az 53/1955 (VIII. 25.) MT. rendelet 39. §-ától, amelynek alapján a feltalálót az alapösszegből csökkenő skála szerint 30—5 százalékig terjedő díjazás illeti meg.

Lényegesen kedvezőbb a helyzet a személyi tulajdonban levő szabadalom külföldi hasznosítása esetén. Ilyenkor a feltaláló részesedése — megállapodás szerint — a bevételi alapösszeg 80 százalékáig terjedhet. Az alapösszeg: a külkereskedelmi vállalathoz devizában és forintban ténylegesen befolyó ellenértéknek a találmány szabadalmaztatásával és külföldi hasznosításával felmerült összes kiadásokkal csökkentett összege.

A deviza átszámítása a mindenkori pótlékkal történik. Az említett 80 százalékos határ akkor irányadó, ha a költségeket a külkereskedelmi vállalat előlegezi ugyan, de azok visszatérítésére a feltaláló forintban kötelezettséget

vállal arra az esetre, ha az értékesítés nem végződik pozitív eredménnyel. Ha a feltaláló ilyen kötelezettséget nem vállal, ha tehát a teljes kockázat a külkereskedelmi vállalaté, a feltaláló díjazása 70 százalékig terjedhet. Ha viszont a feltaláló — a Magyar Nemzeti Bank engedélyével — hajlandó a deviza-költségeket részben vagy egészben devizában fedezni, akkor részesedése 80 százalék fölé is emelkedhet. Ha a feltaláló az értékesítésben személyesen is közreműködik (például kiutazással), akkor indokolt esetben a fentiekben és a szokásos napidíjon és ellátmányon kívül külön-külön 3 százalék díjazást, illetve jutalékot is kaphat. A szokásos mértéket meghaladó tanácsadói tevékenység szintén külön díjazható.

Nézzük meg egy példán, mit jelent anyagilag egy közepes jelentőségű találmány külföldi értékesítése. Induljunk ki abból, hogy a találmányt 50 000 \$ licenccdíj ellenében sikerült értékesíteni, amelyet 10 évi egyenlő részletben fizeti meg a külföldi fél, s a feltaláló részesedését 75 százalékban határozták meg.

Kiadás	
Szabadalmi bejelentés három országban	Ft 14 088,—
a) \$ 200,—	Ft 3 000,—
Licencia-Danubia költség belföldön	Ft 11 740,—
Külföldi kiutazás \$ 500	Ft 10 000,—
Prototípus elkészítése, szabadalmi évdíjak stb.	
Összesen:	Ft 38 828,—

A feltaláló részesedése	
Bevétel 1. évben	117 400,— Ft
levonva a kiadás	
1/3-a	12 942,— Ft
	104 458,— Ft ennek 75 százaléka Ft 78 343 50
II—III. évben ugyanilyen számítással	Ft 156 687,—
IV. évben 117 400,— Ft 75 százaléka	Ft 88 050,—
V.-től X. évben ugyanilyen alapon	Ft 528 300,—
Feltaláló részesedése összesen:	Ft 851 380,50
A külkereskedelmi vállalatnak jut	Ft 283 783,—

Amint látjuk, a feltalálónak elég szép összeg jut; természetesen semmi akadálya annak, hogy a feltaláló találmányát belföldön szintén hasznosítsa, mert az ezért járó díjazás a külföldi értékesítéssel járó díjazástól teljesen független.

Bizonyára lesznek olyanok is, akik a külkereskedelmi vállalat részesedését még így is túl magasnak találják. Ezek vegyék figyelembe, hogy a külkereskedelmi vállalat a feltaláló rendelkezésére bocsátja egész apparátusát, a nevében rejlő good-will-t, előlegezi a költségeket, és pedig nemcsak a forintot, hanem a devizakiadásokat is, és vállalja azt a kockázatot, hogy ezek a költségek esetleg nem térülnek meg. A tapasztalat szerint feltalálónk túlnyomó része nem vagyonos, szellemi termékén kívül az üzletbe anyagiakat nem fektethet bele. Vajon ilyen körülmények között egy nem állami vállalat hány százalék részesedés ellenében „társulna” a feltalálóval a találmány hasznosítására?

Az utasítás számos más részletkérdésre is kitér, amelyeknek ismertetésére nincs helyünk. (Itt jegyezzük meg, hogy az ismertetett utasítás nem érinti a nem találmányjellegű importcsökkentési vagy exportot fokozó javaslatok jutalmazását, amelyekre továbbra is az eddigi rendelkezések érvényesek.) Bizonyos, hogy a gyakorlat még szükségessé teszi a jogszabály finomítását, kiegészítését. Máris remélhető azonban, hogy mielőtt ez a rendelkezés szélesebb körben ismertté válik, a feltaláló és a külkereskedelmi dolgozók egyaránt számolni kezdenek és az eredmény egyrészt a feltalálói kedv fokozódása, másrészt a szellemi export növekedése lesz.

Dr. Móra Imre